

Okul Temelli Mesleki Gelişimde Hizmetiçi Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesinde Öğretmenlerin Katılımının Etkisi ve Rolüne İlişkin Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi

Süleyman Büyük

MEB Eğitim Yöneticisi

info.sbuyuk@gmail.com, ORCID:0009-0004-8995-2709

Özet

Bu çalışmanın amacı, okul temelli mesleki gelişimde yeni yaklaşımlar kapsamında öğretmenlerin hizmetiçi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesinde öğretmenlerin katılımının etkisi ve rolüne ilişkin bulguların değerlendirilmesidir. Öğretmenlerin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesinde öğretmenlerin katılımının etkisi ve rolü konusunda mevcut durumun tanımlanması ve performansa etkisinin geliştirilmesine yönelik çalışmalarda artış olduğu da söylenebilir. Örgütte yer alan kişiler arasındaki ilişki ve etkileşme süreci yoğunlaşarak arttıkça bu ilişkilerin anlaşılması yönündeki gayretlerde artmaktadır. Hizmetiçi eğitim örgütlerin amaçlarına ulaşmasında; kalite, performans ve verimlilik gibi kavramların artırılmasında önemlidir. Hizmetiçi eğitim üzerinde durulması gereken bir kavramdır. Okul temelli mesleki gelişimde yeni yaklaşımlar ve hizmetiçi eğitim kavramları alan yazında ve güncel hayatta sıklıkla kullanılan kavramlar olarak güncelliklerini korumaktadırlar. Hizmet içi eğitim, herhangi bir kurumda görev yapan kişinin sahip olduğu nitelikler ile yapmakta olduğu işin gerektirdiği nitelikler arasındaki farkı gidermeyi ve istenen nitelikleri ilgiliye edindirmeyi amaçlayan faaliyetler olarak tanımlandığından; bireylerin alanları ile ilgili gelişim ve değişimler konusunda bilgi sahibi olmaları ve yeni şartlara ayak uydurmaları açısından son derece önemlidir. Bu çalışmada söz konusu kapsamda öğretmenlerin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesinde öğretmenlerin katılımının etkisi ve rolü hakkında öğretmen görüşlerine yönelik bulgular değerlendirilerek sonuçları aktarılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Okul Temelli Mesleki Gelişim, Öğretmen, Hizmetiçi Eğitim, Bulguların Değerlendirilmesi

Evaluation of Research Findings on the Impact and Role of Teachers' Participation in Determining In-Service Training Needs in School-Based Professional Development

Abstract

The purpose of this study is to evaluate the findings regarding the impact and role of teachers' participation in determining teachers' in-service training needs within the scope of new approaches in school-based professional development. It can also be said that there has been an increase in studies aimed at defining the current situation regarding the impact and role of teachers' participation in determining teachers' in-service training needs and improving its effect on performance. As the relationship and interaction process between people in the organization intensifies, efforts to understand these relationships increase. In-service training helps organizations achieve their goals; It is important in increasing concepts such as quality, performance and efficiency. In-service training is a concept that should be emphasized. New approaches in school-based professional development and in-service training concepts remain up-to-date as frequently used concepts in the literature and in daily life. Since in-service training is defined as activities that aim to eliminate the difference between the qualifications possessed by the person working in any institution and the qualifications required by the job he is doing and to provide the relevant person with the desired qualifications; It is extremely important for individuals to be informed about the developments and changes in their fields and to keep up with new conditions. In this study, findings regarding teachers' opinions about the impact and role of teachers' participation in determining teachers' in-service training needs will be evaluated and the results will be tried to be conveyed.

Key Words: School-Based Professional Development, Teacher, In-Service Training, Evaluation of Findings

Giriş

Okul temelli mesleki gelişimde yeni yaklaşımlar kapsamında öğretmenlerin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesinde öğretmenlerin katılımının etkisi ve rolü konusunda son yıllarda alan yazında önemine değinilerek birçok araştırma yapıldığı görülmektedir.

Öğretmenlerin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesinde öğretmenlerin katılımının etkisi ve rolü konusunda mevcut durumun tanımlanması ve performansa etkisinin geliştirilmesine yönelik çalışmalarda artış olduğu da söylenebilir.

Örgütte yer alan kişiler arasındaki ilişki ve etkileşme süreci yoğunlaşarak arttıkça bu ilişkilerin anlaşılması yönündeki gayretlerde artmaktadır (Acar, 2004).

Hizmetiçi eğitim örgütlerin amaçlarına ulaşmasında; kalite, performans ve verimlilik gibi kavramların artırılmasında önemlidir. Hizmetiçi eğitim üzerinde durulması gereken bir kavramdır.

Okul temelli mesleki gelişimde yeni yaklaşımlar ve hizmetiçi eğitim kavramları alan yazında ve güncel hayatta sıklıkla kullanılan kavramlar olarak güncelliklerini korumaktadırlar.

Verimliliklerini arttırmak, varlığını sürdürmek ve büyümek isteyen örgütlerin, çalışanlarına işin gerektirdiği eğitimi verme, yani hizmet içi eğitim verme gereklilikleri ortaya çıkmıştır (Yetişkin, 2009).

Hizmet içi eğitim, herhangi bir kurumda görev yapan kişinin sahip olduğu nitelikler ile yapmakta olduğu işin gerektirdiği nitelikler arasındaki farkı gidermeyi ve istenen nitelikleri ilgiliye edindirmeyi amaçlayan faaliyetler olarak tanımlandığından; bireylerin alanları ile ilgili gelişim ve değişimler konusunda bilgi sahibi olmaları ve yeni şartlara ayak uydurmaları beklenmektedir.

Hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesinde öğretmenlerin görüşleri, düşünceleri ve algıları önem göstermektedir. Bunun sonucunda da özellikle eğitim örgütlerinde öğretmenlerin görüşlerinin alınmasına dayanan bu araştırma kapsamında hizmetiçi eğitim konusundaki bakışın hangi noktalarda birleştiği ya da ayrıştığı konusuna bir bakış getirmesi amacıyla çalışılmaktadır.

Hizmetiçi eğitim ihtiyacını ve eksikliklerini ortaya çıkarabilmek için bilimsel araştırmalardan yararlanmaya ihtiyaç duyulmuştur. Bu aşamada gerçekleştirilen bilimsel araştırmanın, örgüt içinde yer alan bireyler için kendilerini geliştirmelerine ve kendilerinden sonra gelen nesillere doğru olanı yapmaları konusunda motivasyon kaynağı olması hedeflenmektedir.

Literatürde konu ile ilgili farklı birçok kaynak olmasıyla birlikte hizmetiçi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesinde kaynak ve problemin çözümü noktasında yakın ya da uzak vadeli öneriler yeterli olduğu söylenememektedir.

Söz konusu araştırmanın, alan yazında yer alan diğer çalışmalar için farklı ve yeni bir bakış açısı sunuyor olması bakımından literatüre olumlu fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Hizmetiçi eğitim kapsamında hayat boyu öğrenmenin önemi, öğretmenlerin mesleki gelişim eksiklerinin tespit edilmesi ve mesleki eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesinde öğretmenlerin katkısının olup olmadığının saptanması amaçlanmaktadır.

Eğitim Yönetimi

Eğitim, insan davranışlarında meydana gelen kalıcı davranış değişiklikleridir. Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik davranış değişikliği meydana getirme sürecidir. Bilgi, beceri ve kültürün yetişen kuşaklara aktarılmasıdır.

Kişilik gelişim sürecidir. Pratik aklı inşa eder. Okul sosyal bir sistem olarak geleceğin güvencesidir. Disiplin dışardan zorlamayla değil zihinsel alışkanlıklarla oluşur. Katı ve otoriter bir eğitim öğrencileri ya itaatkar ya da isyankar olmalarını sağlar.

Yönetim, işi ya da örgütlerin ortak bir amaca ulaşması için karar verme, problem çözme, planlama, örgütleme, eşgüdümleme, koordinasyon, iletişim, etkileme, yöneltme, kontrol, değerlendirme ve teftiş faaliyetlerinin yürütülmesidir.

Eğitim yönetimi, toplumun eğitim ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan eğitim örgütünü önceden belirlenen amaçlarını gerçekleştirmek için etkili işletme, geliştirme ve yenileştirme sürecidir.

Eğitim hakkı, İnsan hakları Evrensel Beyannamesinde yer almıştır. Her birey eğitim hakkına sahiptir. Eğitim yönetiminin güç kaynakları; Toplumsal güç, Evrensel güç, Yasal ya da yönetsel güç ve bilimsel güç olarak sıralanabilir.

Otorite, örgütü yönetme hakkı; yetki, bu otorite adına yönetme; Sorumluluk ise bir işi ya da görevi istenilen nicelikte ve nitelikte yerine getirme zorunluluğudur. Yöneticiye bu yasal gücü aktaran hukuki metinler, Uluslararası hukuki metinler, anayasa, yasa, tüzük, yönetmelik, kararname, yönerge, genelge şeklinde içerdikleri güce göre sıralanabilir.

Rol, bireyin kendisinden beklenen davranış kalıplarıdır. Statü ise bir rolün önemine verilen değerdir. Eğitim yönetiminin amacı, örgütü amaçlarına uygun olarak yaşatmaktır.

Yönetim bir örgütü dönüştürür, işletir, yaşatır ve geliştirir. Yöneticinin görevleri; sorun çözme, örgütleme, planlama, iletişim, koordinasyon, denetim olarak sıralanabilir.

BULGU VE YORUMLAR

Araştırmada belirlenen sorulara ilişkin görüşmelerden elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur. Katılımcıların hizmetiçi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesinde öğretmenlerin katılımının etkisi ve rolüne ilişkin görüşleri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Hizmetiçi eğitim programlarının öğretmen gelişimine katkısına ilişkin bulgular gösterilmektedir.

Kategori Kodlar	n
Yenilik ihtiyacı	11
Bireysel	
Öğrenme isteği	7
Kişisel gelişim	9
Rekabet	6
Yönetici olma isteği	4
Farklılık yaratma	3
Mesleki	
Kariyer yapma	14
Mesleki bilgi edinme	12
Mesleki yenilenme	9

Akademik	Üniversitede çalışma	5
Ekonomik	Maaş artışı	7
Sosyal	Sosyal statü	9
	Yeni çevre	8

Çalışma grubunda bulunan katılımcılara “Hizmetiçi eğitim programlarının öğretmen gelişimine katkısı nedir?” sorusu yöneltilmiş, verilen cevaplara ilişkin önemli görülen bölümler çalışma grubunda yer alan kişilerin ifadeleri ile aşağıda özetlenmiştir.

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların önemli bir bölümünün hizmetiçi eğitime devam etme nedenleri arasında yenilik ihtiyacı (n = 11), kariyer yapma (n = 14), mesleki bilgi edinme (n = 12), sosyal statüsünü artırma (n = 9) görüşleri öne çıkmaktadır.

Tablo 2: Okul paydaşlarının hizmet içi eğitim programlarına katkısına ilişkin bulgular gösterilmektedir.

Kategori	Kodlar	n
Kişisel	Hizmetiçi eğitim programları ihtiyaç hissettiğim konularda olmalıdır	10
	Hizmetiçi eğitimi veren öğretmen kadrosu, alanında uzman olmalıdır.	13
	Hizmetiçi eğitim programlarının zamanı uygun olmalıdır.	9

Mesleki	Hizmetiçi eğitim programları sonunda kazandığım bilgi ve becerileri uygulama imkanı bulmalıyım.	14
	Hizmetiçi eğitim programları gelişen ve değişen eğitim sistemine uyumunu sağlamadadır.	7
Ekonomik	Hizmetiçi eğitim programlarına katıldığım için Ödüllendirilmeyim.	5

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların Okul paydaşlarının hizmet içi eğitim programlarına katkısı ile ilgili soruya çoğunlukla cevap vererek “çok iyi” düzeyde nitelendirdikleri görülmüştür.

Tablo 3: Hizmetiçi eğitim programlarına öğretmenlerin katılımının önemine ilişkin ulgular gösterilmektedir.

Kategori	Kodlar	<i>n</i>
Eğitimciler	Hizmetiçi eğitim, öğretmenlerin mesleki yeterliliğinin gelişimini sağlar.	11
	Hizmetiçi eğitim, öğretmenlerin hızla gelişen bilimsel ve teknolojik değişime uyumunu sağlar.	12
	Hizmetiçi eğitim, öğretmenlere değişen ve gelişen eğitim anlayışı hakkında bilgi verir.	11
	Hizmetiçi eğitim, öğretmenlerin meslek hayatında yeteneklerini tanınmasını, geliştirmesini ve değerlendirmesini yapar.	9
	Hizmetiçi eğitim, hizmet öncesi aldığı eğitimi geliştirir, eksiklikleri giderir.	13

Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların Hizmetiçi eğitim programlarına öğretmenlerin katılımının önemi ile ilgili soruya cevap vererek “iyi” düzeyde nitelendirdikleri görülmüştür.

Tablo 4: Öğretmenlerin hizmetiçi eğitim program taleplerine ilişkin bulgular gösterilmektedir.

Kategori	Kodlar	n
İş	Hizmetiçi eğitim programlarında konular öğretmenlerin ihtiyaçlarına ve beklentilerine uygun olarak belirlenmektedir.	12
	Hizmetiçi eğitim programları sonrasında öğretmenler yeni bilgileri ve becerileri kullanma imkanı bulabilmektedir.	8
	Hizmetiçi eğitim programlarında sadece teorik bilgilere değil, aynı zamanda uygulamalara da yer verilmektedir.	7
Zorunluluk	Hizmetiçi eğitim programlarına katılan öğretmenlerin ödüllendirilmesi (meslekte ilerleme, maaş farkı gibi) katılımı artırır.	10
İşbirliği	Hizmetiçi eğitim programının daha etkili olabilmesi için katılımcıların görüşleri alınmaktadır.	8
	Hizmetiçi eğitim programları sayesinde, öğretmenler öğrendikleri yeni bilgi, beceri, tutum ve davranışları kullanabilme imkânı bulabilmektedir.	2
Destek	Hizmetiçi eğitim programlarına katılan öğretmenler, katılmayanlara göre eğitim ve öğretimde fark yaratmaktadır.	5

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların Öğretmenlerin hizmetiçi eğitim program taleplerine ilişkin maddeleri çoğunlukla “orta” düzeyde nitelendirdikleri görülmüştür.

Tablo 5: Hizmetiçi eğitim programlarının belirlenmesinde öğretmenlerin rollerine ilişkin bulgular gösterilmektedir.

Kategori	Kodlar	n
Mesleki	Hizmetiçi programlarına, gerek mesleki gerekse kişisel bilgimi geliştirebileceği için katılım.	5
	Hizmetiçi eğitim programlarını katılan öğretmenlerin istekliliğinin, programın amacına ulaşmasını sağladığımı düşünüyorum.	11
	Hizmet öncesi dönemdeki eksiklerimi gidereceğimi düşünüyorum.	12
Ekonomik	Hizmetiçi eğitim programları sonunda aldığım sertifikaların, maddi katkısının olacağını düşündüğüm için katılım.	4
Sosyal	Bir üst göreve atanmamda etkili olacağını düşündüğüm için katılım.	8

Tablo 5 incelendiğinde katılımcıların hizmetiçi eğitim programlarına katılma istekliliği ile ilgili cevaplar vererek “iyi” düzeyde nitelendirdikleri görülmüştür.

Sonuç

Araştırmaya katılan katılımcılar genel olarak hizmetiçi eğitim etkinliklerinin sürekli olarak değişen ve gelişen hem eğitim anlayışları hem de bilimsel ve teknolojik değişimler hakkında bilgi verdiğini belirtmişlerdir.

Öğretmenler çağın gerektirdiği yeniliklere ayak uydurmak, mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve tutumları geliştirmek ve öğrencileriyle daha iyi iletişim kurabilmek için hizmet içi eğitime ihtiyaç duymaktadırlar. Bu açıdan hizmetiçi eğitim etkinliklerinin gerekli olduğunu vurgulamışlardır.

Öğretmenler hizmetiçi konusunda yaşanan sorunlara ilişkin olarak, yapılış biçiminin yanlış olduğu, içeriklerin yetersiz olduğu ve eğitmenlerin yetersiz olduğu yönünde görüş bildirdiler.

Çözüm olarak hizmetiçi eğitimlerin öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda planlanması gerektiği, hizmetiçi eğitimlerin eğitimcilerinin yetkin kişiler olması ve MEB tarafından hizmetiçi eğitimlerin özendirilmesi gerektiği yönünde beklentilerin olduğu söylenebilir.

Hizmetiçi eğitimlerin sayıca az, nitelik açısından yetersiz, etkinliklere katılımı güdüleyici etkenlerin olmadığını belirtilmiştir. Ayrıca hizmetiçi eğitimlerin öğretmen görüşleri doğrultusunda planlanmadığı, eğitimlerde uygulamalara pek yer verilmeyerek teorik düzeyde yapıldığı ve eğitimcilerinin konularında yetersiz olduğu tespitlerinde bulunulmuştur.

Öğretmenlerin ihtiyaç duyduğu konuların tespit edilerek bu alanlarla ilgili hizmetiçi eğitim etkinliklerinin hazırlanması, hizmetiçi eğitim etkinliklerini veren görevli personellerin alanına hâkim olması, hizmetiçi eğitim etkinliklerinin uygun ortamlarda yapılması gibi beklentilerin giderilmesi öğretmenlerin hizmetiçi eğitim etkinliklerinden beklentileriyle ilgili düşünceleri arasında sayılmaktadır.

Kaynakça

Acar, M. (2004). Örgüsel yönetim. Ankara Nobel.

Arslantaş, H. İ. ve Özkan, M. (2013). Eğitim Müfettişlerinin Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçları. NWSA-Education Sciences, 179-192.

Boylan, Wolstenholme, Maxwell, Demack, Jay, Reaney& Adams, 2019

Budak, Y. (1998). Eğitimde toplam kalite yönetimi açısından öğretmenlere yönelik hizmetiçi eğitim ihtiyaçları ve programlarına bir yaklaşım. Milli Eğitim Dergisi.

Bursalıoğlu, Z. (2012). Eğitim Yönetiminde Teori Ve Uygulama. Pegem Akademi.

Camuzcu, S. ve Duruhan, K. (2011). İlköğretim Öğretmenlerinin Öğretme-Öğrenme Süreci İle İlgili Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçları. E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 15-29

Ekinci, Ö. ve Yıldırım, A. (2009). İl Eğitim Denetmenleri ve İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Hizmet İçi Eğitim Faaliyetlerine Yönelik Beklentileri. Ege Eğitim Dergisi 10 (1), 70-91.

Ersoy, Y. (1996). Hizmet İçi Eğitim ve Yetiştirme Kursunu Geliştirme Amaçlar ve Matematik Öğretmenlerinin Görüşleri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı:16, 151 - 160.

Uçar, R. ve İpek, C. (2006). İlköğretim Okullarında Görev Yapan Yönetici ve Öğretmenlerin MEB Hizmet İçi Eğitim Uygulamalarına İlişkin Görüşleri. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Haziran Cilt:III Sayı:I, 34 - 53.

Yaylacı, A., F. (2013), Öğretmenlerin Kendilerini Geliştirmelerine İlişkin Yaklaşım Sorunu, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2013, Özel sayı, s.25-40.

Yılmaz, H., Düğenci M. (2010) XII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirisi, s.67-73 Muğla Üniversitesi.